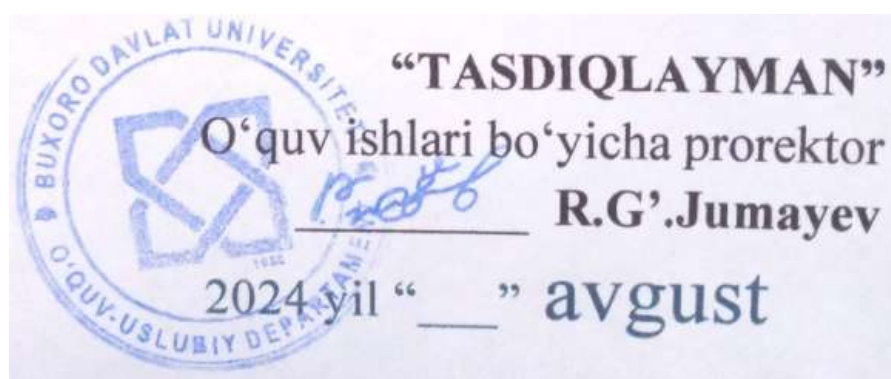

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

ARXELOGIYA FANIDAN
Modul / FAN SILLABUSI

Fanning kodi:	ARXB105
Fanning turi	Majburiy
Bilim sohasi	200 000 – San’at va gumanitar fanlar
Ta’lim sohasi	220 000 – Gumanitar fanlar (tillardan tashqari)
Ta’lim yo’nalishi	60220300 – Tarix (mamlakatlar va yo’nalishlar bo’yicha)
Ta’lim shakli	Kunduzgi
Semestr	1
Kreditlar miqdori	4

№	Mashg’ulot turi	Ajratilgan soat	Semestr	
			I	II
1	Ma’ruza	30	30	
2	Seminar	30	30	
3	Mustaqil ta’lim	90	90	
4	Kurs ishi	-	-	
Jami auditoriya soatlari		60	60	
Umumiy o’quv soatlari		150	150	

Buxoro-2024

Fan maqsadi (FM)	
FM1	Fanni o'qitishdan maqsad–Arxeologiya fanlari to'g'risida talabalarda xolisona ilmiy dunyo qarashni, ko'nikma va malaka shakllantirishdir. Fanning vazifasi – moddiy va ma'naviy madaniyat, ijtimoiy-iqtisodiy, etno-madaniy jarayonlar va g'oyaviy qarashlar masalalarini o'rgatishdan iborat.
FM2	Ushbu dastur “Arxeologiya”ning predmeti, maqsad va vazifalari, moddiy va ma'naviy madaniyat, ijtimoiy-iqtisodiy, etno-madaniy jarayonlar va g'oyaviy qarashlar, mamlakatimizning demokratlashtirish va iqtisodiyotni bozor tamoyillari, jahon hamjamiyatiga har tomonlama integrastiyasini chuqurlashtirish, xorijiy mamlakatlarning ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy va madaniy taraqqiyotini ilmiy va amaliy ahamiyatini hamda fanning rivojlanish qonuniyatlari va tamoyillari, fanning tarkibi va tuzilishi, uni tashkil qilish va boshqarish, fanning tasnifi kabi masalalar ahamiyati ochib beriladi.

	Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar
1	Arxeologiya (ARXB105)
2	O'zbekiston tarixi (UOAB220)
3	Tarixiy o'lkashunoslik (TAYB304)

Ta'lim natijalari (TN)	
	Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
TN1	Arxeologiya va etnologiya fanining maqsad va vazifalari, moddiy va ma'naviy madaniyat, xo'jalik xususiyatlar, etno-madaniy jarayonlar, g'oyaviy qarashlar masalalari va ularning taraqqiyot bosqichlari ulardan ilmiy maqsadlarda foydalanishni bilishi kerak;
TN2	Talaba tarixiy ma'lumotlarni ilmiylik, tarixiylik, xolislik asosida o'rganish. Muzey ashyolari va internet ma'lumotlarni, arxeologik va etnologik manbalarni mustaqil tadqiq qilish, o'rganish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;
TN3	Talaba tarixiy ma'lumotlarni ilmiylik, tarixiylik, xolislik asosida o'rganish. Muzey ashyolari va internet ma'lumotlarni, arxeologik va etnologik manbalarni mustaqil tadqiq qilish, o'rganish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;

Fan mazmuni	30
--------------------	-----------

		Soat
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		
M1	Arxeologiya faninig maqsad va vazifalari.	2
M2	Insoniyatning paydo bo'lishi va qadimiy gominidlar	2
M3	Paleolit davrini davrlashtirish	2
M4	Ilk paleolit davri yodgorliklari va madaniyatlari	2
M5	O'rta tosh asri va so'ngi paleolit davrining arxeologik o'rganilishi.	2
M6	Mezolit davri arxeologiyasi.	2
M7	Neolit davri manzilgohlari	2
M8	Eneolit davri dehqonchilik manzilgohlari	2
M9	Eneolit va bronza davri arxeologiyasi	2
M10	Mavzu: Bronza davri.	2
M11	Bronza davri jarayonlari va moddiy madaniyati	2
M12	Temir davri manzilgohlari.	2
M13	Qadimgi va o'rta asrlar arxeologiyasi. (Buxoro misolida)	2
M14	Qadimgi va o'rta asrlar arxeologiyasi. (Buxoro misolida)	2
M15	Qadimgi va o'rta asrlarda arxeologiya va arxeologik tekshiruvlar.(Janubiy Turkmaniston misolida)	2
Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: Seminar (S)		30 soat
S1	Arxeologiya faninig maqsad va vazifalari.	2
S2	Insoniyatning paydo bo'lishi va qadimiy gominidlar	2
S3	Paleolit davrini davrlashtirish	2
S4	Ilk paleolit davri yodgorliklari va madaniyatlari	2
S5	O'rta tosh asri va so'ngi paleolit davrining arxeologik o'rganilishi.	2
S6	Mezolit davri arxeologiyasi.	2
S7	Neolit davri manzilgohlari	2
S8	Eneolit davri dehqonchilik manzilgohlari	2
S9	Eneolit va bronza davri arxeologiyasi	2
S10	Mavzu: Bronza davri.	2
S11	Bronza davri jarayonlari va moddiy madaniyati	2
S12	Temir davri manzilgohlari.	2
S13	Qadimgi va o'rta asrlar arxeologiyasi. (Buxoro misolida)	2
S14	Qadimgi va o'rta asrlar arxeologiyasi. (Buxoro misolida)	2
S15	Qadimgi va o'rta asrlarda arxeologiya va arxeologik tekshiruvlar.(Janubiy Turkmaniston misolida)	2

1-Mavzu: Arxeologiya faninig maqsad va vazifalari.

Reja :

1. Arxeologiya fani tarixi.
2. Arxeologiyaning vazifalari
3. Arxeologik ekspeditsiyalar

2-Mavzu: Insoniyatning paydo bo'lishi va qadimiy gominidlar

Reja

- 1.Odamzodning paydo bo'lishi to'g'risidagi monostentristik va polistentristik qarashlar
- 2.Odamzodning paydo bo'lishi to'g'risidagi ilmiy yondashuv
3. Qadimiy gominidlarga oid topilmalar

3-Mavzu: Paleolit davrini davrlashtirish (2 soat)

Reja

- 1.Yer shari tarixi, geologik davrlashtirish
- 2.Yer yuzida vujudga kelgan muzlik davrlari va ularning ibtidoiy odamlar xayotiga ta'siri.
- 3.Insoniyat tarixini davrlashtirish muammolari
- 4.Arxeologik davrlashtirish va xronologiya

4-Mavzu : Ilk paleolit davri yodgorliklari vamadaniyatlari (2 soat)

Reja:

- 1.O'zbekistondagi ilk paleolitga doir manzilgoxlar
2. Qozog'istondagi ilk paleolitga doir manzilgoxlar
3. Tojikiston va Turkmanistondagi ilk paleolitga doir manzilgoxlar.
- 4..Teshiktosh va Obirahmat g'orlari.
- 5.Markaziy Osiyo paleolit davri yodgorliklari.

5-mavzu: O'rta tosh asri va so'ngi Paleolit davrining arxeologik o'rganilishi.

Reja:

- 1.O'rta tosh asri haqida umumiy tasnif.
- 2.Teshiktosh g'or-makoni.
- 3.Amir Temir g'ori.
- 4.So'nggi tosh asrga oid O'zbekiston makonlari.

6-mavzu: Mezolit davri arxeologiyasi.

Reja:

- 1.Mezolit haqida umumiy tasnif.
- 2.Muzlikning chekinishi va o'q-yoyning kashf etilishi
- 3.Markaziy Farg'ona manzilgohlari

7-mavzu: Neolit davri manzilgoxlari (2 soat)

Reja:

1. Neolit davri haqida umumiy tasnif
2. Kulolchilikning kashf etilishi.
- 3.Markaziy Farg'ona — neolit manzilgohlari.

8-mavzu: Eneolit davri dehqonchilik manzilgohlari. (2 soat)

Reja:

- 1.Eneolit davri haqida umumiy tasnif.
2. Ilk sug'orma dehqonchilik manzilgohlari.
- 3.Janubiy Turkmaniston — eneolit davri.

9-Mavzu: Eneolit va bronza davri arxeologiyasi (Mesopotamiya misolida) (2 soat)

Reja:

- 1.Mesopotamiyaning eneolit-bronza davri haqida umumiy tavsif.
- 2.Aliqush madaniyatining arxeologik asoslari.

- 3.Xassun madaniyati.
- 4.Samar (Samariya) madaniyati.
- 5.Xalaf madaniyati.
- 6.Uruk madaniyati.
- 7.Jamdet Nasr madaniyati.

10-mavzu: Mavzu: Bronza davri. (2 soat)

Reja:

- 1.Bronza davri haqida umumiy tasnif
2. Dastlabki sun'iy metallning vujudga kelishi tarixi.
- 3.O'zbekistondagi bronza davriga oid yodgorliklar.
- 4.Janubiy Turkmaniston va Tojikistondagi bronza davri manzilgohlari.

11-mavzu: Bronza davri jarayonlari va moddiy madaniyati (2 soat)

Reja:

- 1.Bronza davri tavsifi. Bronza davri tarixiy-madaniy jarayonlari. Mesopotamiyada shahar davlatlar taraqqiyoti va ularning xususiyati.
- 2.Kritdagi mil. av. III-II ming yilliklarga oid Minoy va Miken madaniyatlari Eron bronza davrida.
- 3.Asosiy arxeologik yodgorliklari (Sialka IV kompleksi Tepai Hisor, Shahri Soxta) va ularning tavsifi.

12-Mavzu: Temir davri manzilgohlari. (2 soat)

Reja:

- 1.Temir davri haqida umumiy tasnif
- 2.Ilkl temir davri manzilgohlari
- 3.Ikkinchi ijtimoiy mehnat taqsimoti.

13-Mavzu: Qadimgi va o'rta asrlar arxeologiyasi. (Buxoro misolida) (2 soat)

Reja:

- 1.Buxoro vohasining shimoliy qismidagi tadqiqotlar. Romishdagi tekshirishlar.
- 2.Varaxsha va Paykenddagi arxeologik tekshirishlar.
- 3.Buxoro shahridagi arxeologik qazishmalar. Buxoro shahri 2500 yilligining arxeologik asoslari.

14-Mavzu: Qadimgi va o'rta asrlar arxeologiyasi. (Buxoro misolida) (2 soat)

Reja:

- 1.Yozma manbalarda Buxoro tarixi va madaniyati.
- 2.. Buxoro vohasining tarixiy geografik shakllanishi.
3. Dastlabki yozma manbalardagi ma'lumotlar.
4. Narshaxiyning «Buxoro tarixi» asari.

15-mavzu: Qadimgi va o'rta asrlarda arxeologiya va arxeologik tekshiruvlar.(Janubiy Turkmaniston misolida) 2-soat

Reja:

- 1.Marg'iyona -O'rta Osiyodagi katta tarixiy madaniy viloyat, Tohirboy- miloddan avvalgi 2 - ming yillikning 2 - yarmiga oid qishloq , Cho'pontepa.
2. Anov, Anov madaniyati, O'zbo'y

Mustaqil ish shakli: (MI)		Shakli	90 Soat
MI 1	O'rta Osiyoda ilk insoniyat ajdodlarining tarqalishi masalalari.	Referat	4
MI 2	O'rta Osiyoning ilk paleolit davri yodgorliklari.	Referat	4
MI 3	O'rta Osiyo so'nggi mezolett davrida yodgorliklari.	Referat	4
MI 4	O'rta Osiyo neolett davri lokal madaniyatlar.	Referat	4
MI 5	Joytun madaniyati.	Referat	4
MI 6	Kaltaminor madaniyati.	Referat	4
MI 7	Sazag'on madaniyati.	Referat	2
MI 8	Hisor madaniyati.	Referat	2
MI 9	Eneolit davri Anov madaniyati.	Referat	4
MI 10	Eneolit davri Nomozgoh madaniyati.	Referat	4
MI 11	Janubi-g'arbiy Turkmanistonning bronza davri yodgorliklari.	Referat	4
MI 12	Bronza davri Dashli madaniyati.	Referat	4
MI 13	Bronza davri Sopolli madaniyati	Referat	4
MI 14	Bronza davri madaniyati	Slayd	4
MI 15	Sarazm madaniyati bronza davrida.	Referat	4
MI 16	Zamonbobo madaniyati.	Referat	4
MI 17	Tozabog'yob madaniyati.	Slayd	2
MI 18	Qayroqum madaniyati.	Referat	2
MI 19	Bronza davri Chust madaniyati.	Referat	2
MI 20	Janubiy Tojikistonning bronza davr chorvador qabilalari madaniyati	Referat	2
MI21	Temir davri manzilgochlari	Referat	6
MI22	Buxoro.Pokent. Zomonbobo	Referat	6

MI23	Yevropa davlatlarida bronza davri yodgorliklari	Referat	6
MI24	O'rta Osiyo davlatlarida bronza davri emir davri manzilgohlari arxeologiyasi	Slayd	4

	Rahbariy adabiyotlar
1	Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. T. 1. - Toshkent: O'zbekiston.. 2017
2	Мирзиёев Ш.М. Халкимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. –Тошкент: “Ўзбекистон” НМИУ, 2018. 508 б.
3	2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2017.
	Asosiy adabiyotlar
	1.Kabirov J., Sagdullaev A. Toshkent “O'qituvchi” 1990 2.Egamberdieva N.A. Arxeologiya. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2011. 3.Arxeologlar hikoya qiladi. To'plam. Toshkent, 1974. 4.Arsixovskiy A. Arxeologiya asoslari. Toshkent, 1970. 5.Kabirov J, Sagdullayev A.O'rta Osiyo arxeologiyasi. Toshkent, 1990. 6.F.X.Utayeva O'rta Osiyoning qadimgi va o'rta asrlar urbanizatsiyasi. O'quv qo'llanma “Durdona nashriyoti” 2022 7. Halim To'rayev Buxoro Toponimikasi darslik “Durdona” nashriyoti Buxoro 2021 8. Annayev T., Tilovov B Xudoyberdiyev Sh. Boysun arxeologik yodgorliklari. T., 1999. 9. F.X.Utayeva “Arxeologiya” Uslubiy qo'llanma “Durdona” nashriyoti Buxoro 2019 10. F.X.Utayeva “Arxeologiya va etnologiya” darslik “Durdona” nashriyoti Buxoro 2022. 11. F.X.Utayeva “O'rta Osiyoning qadimgi va o'rta asrlar davri urbanizatsiyasi” o'quv qo'llanma “Durdona” nashriyoti Buxoro 2021. 12.Sh.Hayitov., K.Raxmonov “ Buxoro va Buxoriylarning jahoniy shuhrati” Toshkent “Navro'z”, 2020.,-b-202 13.B.Mirzoqulov. “Buxoro tarix zarvaraqlarida” 2-qism.,Buxoro-2018., B-220 Elektron manbalar 1. www.history.ru 2. www.natura.com 3. www.archaeology.ru 4. www.archaeology.com

Reyting nazoratlarni o'tkazish tartibi:

t/r	ON -1 Reyting nazorati turi	ON-2 Reyting nazorati turi	Yakuniy nazorat topshirish shakli Yozma	Eslatma Yakuni nazoratga36 balldan yuqorisi kiradi
1.	seminar yuzasidan O'tish bali- 18	Mustaqil ta'lim yuzasidan O'tish bali- 18	Yozma ish O'tish bali-24	Fanning ishchi dasturidagi (Sillabus) ma`ruza mashg`ulotlarning 1-15 mavzulari yuzasidan ishlab chiqilgan
2	Jami: 30 ball	Jami: 30 ball	Jami: Umumiy 40 ball olgan	Jami: 100 balldan 60 olgan talaba o'zlashtirgan hisoblanadi

1-oraliq nazoratini baholash mezonlari

(talaba seminar mashg'uloti hisobotini taqdim qilishi va tushuntirish, savollarga javob berishi kerak, 30 ball yuzasidan):

27-30 ball– seminar mashg'uloti hisobotini to'g'ri taqdim qilishi va savolga to'liq javob bergan, imloviy va grammatik xatolardan xoli, berilgan savolni yoritishda o'z pozitsiyasini ko'rsata olgan, muammo yuzasidan mushohada yuritish darajasida yetarli bilimga ega, yangi ma'lumotlarga tayangan, keltirilgan nazariy fikrlar misollar orqali bayon qilingan, berilgan javob ravon grammatik xatolardan xoli muammoni yoritish asosida taqqoslash, umumlashtirish, xulosa chiqarish, tahlil qila olish malakalariga ega.

21-26 ball - seminar mashg'uloti hisobotini qisman taqdim qilsa, savolga atroflicha javob bergan, biroq bir nechta imloviy xatolar uchraydi, berilgan savolni yoritishda bir tomonlama yondashgan, muammo yuzasidan mushohada yuritish darajasida yetarli bilimga ega emas, faqat qotib qolgan ma'lumotlarga tayangan, o'z fikrlari bo'lsa-da, sayoz, puxta bilim asosida qurilmagan.

18-20 ball – seminar mashg'uloti hisobotini hech qanday xulosaviy fikrlarga tayanmagan, savol bo'yicha faqat faktlar qayd etilgan, ko'plab imloviy va grammatik xatolar mavjud, mavzu tor doirada yoritilgan, savol yuzasidan umumiy ma'lumotga ega.

0-17 ball - seminar mashg'uloti hisobotini va savolga umuman yoki to'liq javob berilmagan, berilgan javobning savolga bevosita aloqasi yo'q, mavzu yuzasidan o'z fikrlari ko'rsatilmagan yoki notug'ri fikrlar ifodalangan, ko'plab imloviy va grammatik xatolarga ega, mavzu yuzasidan xulosa chiqarish darajasida yetarli bilimga ega emas.

Mustaqil ta'limni r asmiylashtirish tartibi

#	<i>Ish turi</i>	<i>Shakli</i>	<i>Baholashga yondashuv</i>	<i>Eslatma</i>
			1. Rasmiylashtirish-3 2. Ijodiy yondashish-3 3. Mavzuning dolzarbligi- 3	Mustaqil ta'lim mavzulari,

1.	Mustaqil ta'lim	1. Referat 2. Buklet 3. Krassvord 4. Ijodiy ish	4. Rejalarning mavzuga mosligi-3	shakllari va hajmi fanning mavzularidan Sillabusidan kelib chiqqan holda yoziladi. Talaba mavzuni tanlash huquqiga ega
			5. Xorijiy va yangi adabiyotlardan foydalanish – 3	
			6. Dizayn uchun- 3	
			7. Orfografik xatolar yo'qligi-3	
			8. Xulosalash- 3	
			9. Internet materiallari- 3	
			10. Ishni <i>Hemis</i> platformasiga yuklashi-3	

2-oraliq nazoratini baholash mezonlari

t/r	Mustaqil ta'lim shakli	Baholash ko'rsatkichlari	Baholash mezonlari
1	Umumiy va tanlangan mavzu xususiyatidan kelib chiqib mustaqil talim ishlanmasi, referat korinishida <i>Hemis</i> platformasiga yuklanadi.	“A'lo” (27-30 ball)	Tanlangan mustaqil ish mavzusi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa; Mustaqil ish vaqtida aniq va to'liq va to'g'ri bajarilgan bo'lsa; Mustaqil ish bo'yicha natijalar olinib, qo'lga kiritilgan natijalardan to'g'ri xulosalar chiqarilgan bo'lsa; Mustaqil ishning maqsad va vazifalari to'liq yoritilgan bo'lsa; Matnlar bayonida ilmiylik va mantiqiylik saqlanib ilmiy xatoliklarga yo'l qo'yilmagan bo'lsa;
2		“Yaxshi” (21-26 ball)	Tanlangan mustaqil ish mavzusi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa; Mustaqil ish vaqtida aniq bajarilgan bo'lsa; Mustaqil ish bo'yicha qo'lga kiritilgan natijalardan to'g'ri xulosalar chiqarilgan bo'lsa; Mustaqil ishning maqsad va vazifalari atroflicha yoritilgan bo'lsa;
3		“Qoniqarli” (18-20 ball)	Tanlangan mustaqil ish mavzusi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni o'zlashtirgan bo'lsa; Mustaqil ish vaqtida bajarilgan bo'lsa; Mustaqil ish bo'yicha natijalar olingan bo'lsa; Mustaqil ishning maqsad va vazifalar

			yoritilgan bo'lsa;
4		“Qoniqarsiz” (0-17 ball)	Tanlangan mustaqil ish mavzusi bo'yicha nazariy va amaliy bilimlarni o'zlashtirmagan bo'lsa; Mustaqil ish vaqtida to'g'ri bajarilmagan bo'lsa; Mustaqil ish bo'yicha olingan natijalar noaniq bo'lsa; Mustaqil ishning maqsad va vazifalari ochib berilmagan bo'lsa;

**Baholashni 5 baholik shkaladan 100 ballik shkalaga o'tkazish
JADVALI**

5 baholik shkala	100 ballik shkala		5 baholik shkala	100 ballik shkala		5 baholik shkala	100 ballik shkala
5,00 — 4,96	100		4,30 — 4,26	86		3,60 — 3,56	72
4,95 — 4,91	99		4,25 — 4,21	85		3,55 — 3,51	71
4,90 — 4,86	98		4,20 — 4,16	84		3,50 — 3,46	70
4,85 — 4,81	97		4,15 — 4,11	83		3,45 — 3,41	69
4,80 — 4,76	96		4,10 — 4,06	82		3,40 — 3,36	68
4,75 — 4,71	95		4,05 — 4,01	81		3,35 — 3,31	67
4,70 — 4,66	94		4,00 — 3,96	80		3,30 — 3,26	66
4,65 — 4,61	93		3,95 — 3,91	79		3,25 — 3,21	65
4,60 — 4,56	92		3,90 — 3,86	78		3,20 — 3,16	64
4,55 — 4,51	91		3,85 — 3,81	77		3,15 — 3,11	63
4,50 — 4,46	90		3,80 — 3,76	76		3,10 — 3,06	62
4,45 — 4,41	89		3,75 — 3,71	75		3,05 — 3,01	61
4,40 — 4,36	88		3,70 — 3,66	74		3,00	60
4,35 — 4,31	87		3,65 — 3,61	73		3,0 dan kam	60 dan kam

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Dastur muallifi:	Utaeva Feruza Xolmamatovna - Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
E-mail:	utaeva feruza @gmail.com
Telefon raqam:	+998907124262
Tashkilot:	Buxoro Davlat universiteti "Arxeologiya va Buxoro tarixi" kafedrası
Taqrizchilar:	Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent F.U.Temirov Tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent A.H.Boltayev

Mazkur sillabus Buxoro davlat universiteti Ilmiy-metodik Kengashining 2024-yil 27-avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan

Fanning sillabusi "Arxeologiya va Buxoro tarixi" kafedrasining 2024-yil 26-avgustdagi 1-sonli bayoni bilan ma'qullangan.

